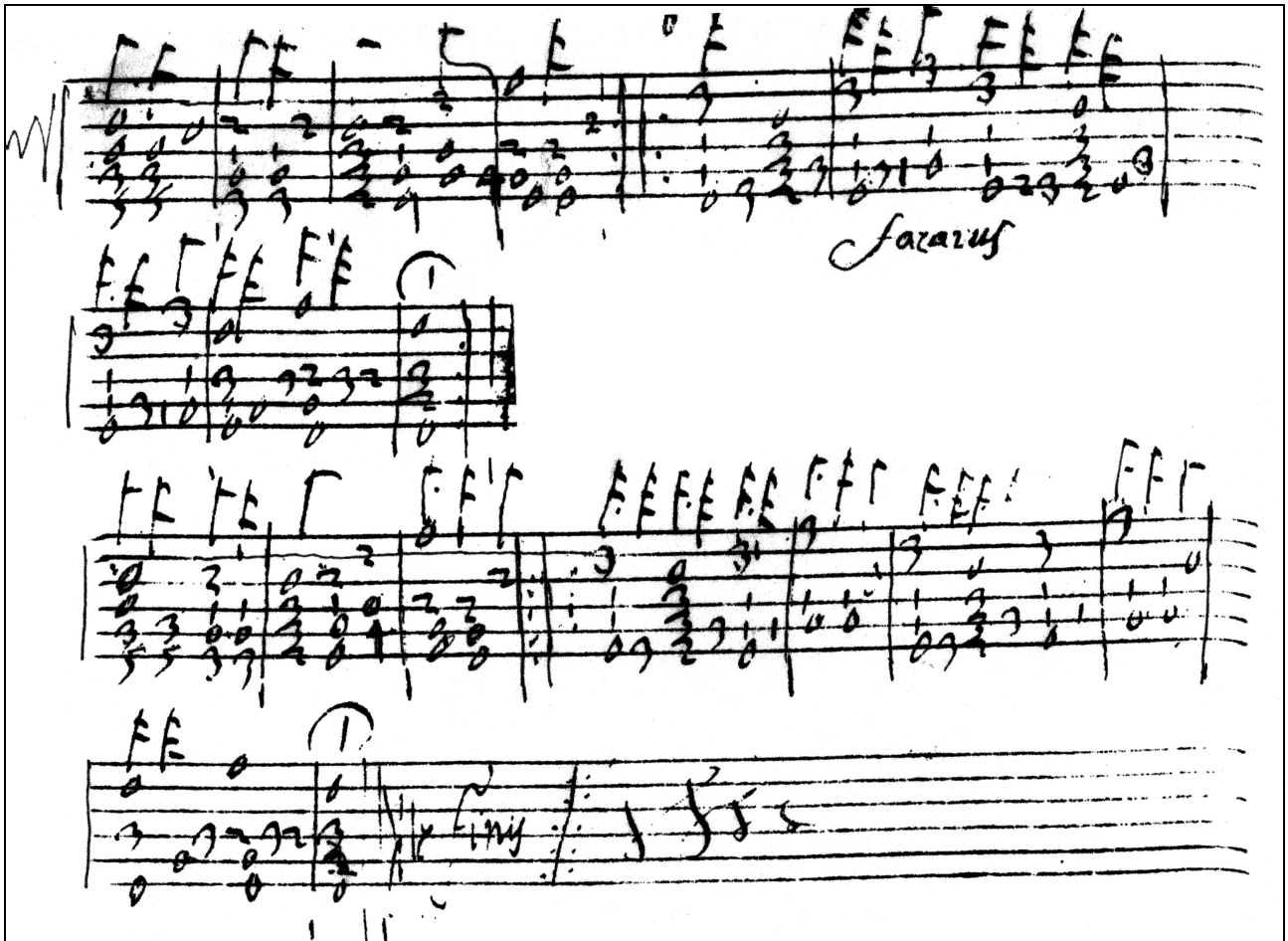

L. KECSKÉS ANDRÁS

SACARUSok

Számos osztrák-német korai (XVI. század eleje) lantmű között különleges/egzotikus nevével feltűnik a DTÖ (Deutsche Tonkunst in Österreich) sorozatában egy SaCaR/us című lanttánc, melynek semmi köze nincs a német-osztrák zenéhez. A lantműnek magyar-szkíta vonatkozásait a következőkben ismertetjük.

Óstörténetünk népnevei között kutatva, rábukkanunk az ókori SKy/tákához sorolt népre, a SaCaR/us-ra. Herodotosz írja a Kr. e. IV. században, hogy a perzsák Belső-Ázsia összes népeit SZaKa szóval illették majd ógörögül / Σάχα -nak írták. A SZaKa népnév alatt egymáshoz hasonló életmódot folytató, viseletükben (különösképpen

semmivel össze nem téveszthető fejedőjükben) és harcmódorukban is azonos, a sztyeppei, a nomád életformát követő népeket értettek az ókorban is. A SZKÍTa szó eredetét keresve megállapítható, hogy az csupán egy ókori néptörzs nevéhez köthető, mely perzsául SaCaRauCae, görögül Sa/CaRaUL/os. (Benne a KaRVaLY illetve a régi KaR/a/uL ill. KaRuLY szavunk.) Czuczor – Fogarasi szótárában (1862-74) „kerecsen sólyom” jelentését olvashatjuk, KeR/ingó ill. KaR/on ülő ragadozó, vadászmadár jelentéssel.

Szinte egyházművészeti jelkép-toposz ezredéve a levegőből a fejjel lefelé zuhanó, az *anyagföld*, az *anyag* felé törő, az emberi szeretetünkre éhes, a

levegő-égből felénk zuhanó szárnyas alakja a Szentlélek, melynek „tápláléka”, a mi szeretetünk. A földközébe érve szelíd galambbá változik, mely átalakult formájában is azonos az ÚSZ (Újszövetség) igéjét hirdető Szent János jelképével, a SaS-nak nevezett ragadozó madárral. Ily módon a magyarok szent totemmadarával és a KeR/ecsens/óLY/ommal is összevethető. Mindezekből következnek: a SaCaRuL-ból jövő SaCeR = S-C-R, a „szent” szó rokonsága, mely a SZKíTa népek isteni kiválasztottságára utalt már a perzsa – görög – latin időkben. Máskülönben a SzeR szavunk is az S-C-R szóösszetételben megtalálható.

A Fugger (vagy FuKkaR) család neve nem cseng idegenül a kereskedés ill. a bankvilág történetében. Egyfelől a FuKaR szavunk innen ered, másfelől viszont igen kevesen tudják, hogy a család számos tagja a művészetek bőkezű mecénása volt. Nem csupán szerették a művészeteket, hanem maguk is hódoltak azoknak. Benősültek a felvidéki Thúrzó családba, majd annak aranybányái fölött az igazgatást megszerezve növekedett a hatalmas vagyon s vele a hírnév s a hatalom.

Közülük Jörg és Octavianus már igen fiatalon a lantmuzika szerelmese lett. Mindkettő számos művet írt le olasz lanttabulatúrában bolognai diákévei alatt, mely a bécsi Nemzeti Könyvtárban (National Bibliothek) található. Ebből Adolf Koczirz 10 művet jelentetett meg a DTÖ 37. kötetében. A mi Sacarus-unk ill. szkíta táncunk első közlése ebből való.

A SACARUS olasz tabulatúrája (az altlant hat húrnettősét ábrázoló vonal) több ízben a legmagasabb, az éneklő húr csupán egy szálból állott, melyben az alsó vonal a legmagasabb húr jelöli. A G-altlant hangolása felülről lefelé:

G c f a d' g'

A fogások helyét az arab számok sorrendje adja jobbra vízszintes irányban. A hangok hosszát, lüktetését a vonalrendszer fölötti tartományban jelzik. Jelen esetben a helyes megoldáshoz közelebb visz minket, ha a harmadik s a negyedik ütemben a fél helyett negyed ütemértékeket használunk.

A lanttabulatúra megfejtése hegedű- és basszuskulcsos, kettős vonalrendszerben:

A tánc eredetét kutatva – ránk nézve – szomorú bizonyítékra bukkantunk. A neves ókori történész, Strabón (Kr. e. 7 k.) a következőkről tájékoztat a Geógraphika c. munkájában: a SaCa harcosok könnyű szerrel legyőzettek, midőn egy sietve elhagyott perzsa katonai táborban ottha-

gyott boroshordók tartalmától lerészegedve a viszatérő perzsáktól megverettek.

A győztes perzsa vezér, Kyros később az isteni rendeltetésnek vélvén a győzelmet, SaCaI(J)a ősi istennőnek nevezte el a napot és számos templomot emeltetett a csata emlékére. Mindezekben

az emléknep beköszöntével a szertartás résztvevői szkíta viseletet öltöttek – ebből is kiviláglik a szaka, a szkíta nép az ókorban mindenki által tudott faji hovatarozása –, majd a templom éjjel és nappal bacchusi mulatozások orgiák színtere lett, sok tánccal, féktelen tobzódással. Így telt SaCaI(J)a ünnepe. Erre utalhat a reneszánsz, az ókori művészeteket megújító időben lejegyzett tánc SaCaR/us elnevezése. A lakodalmas szokásdallamok első felével mutat vígságos rokonságot. Egyik szembetűnő hasonlatosság pl. a Miska bácsi, János bácsi... kezdetű lakodalmas szokáséunk lassított/augmentált kezdő négy üteme. A második része pedig az 1578-ban kiadott „ungarescha” dór dallamvilágához

(r' d' t l s f m r) és annak jellegzetes zeneiritmikái alakjához

(4/4 //: |||| / |||| / |||| / 1 1 //: |||| / |||| : // |||| / 1 1) kötődik, melynek jelenléte még a XVIII.-XIX. századi verbunkosainkban is kimutatható. Ez, az évezredekben átívelő magyar-szkíta tánc dallamíve és formája még a finn nyelvkonoknál is megtalálható, mely a tánc óságát többszörösen, több oldalról megerősítve igazolja. A SaCaR/us eredetének további vizsgálatát ki kell terjeszteni még a Kaukázustól az Altajig bezárólag. Azt tudtuk Kodály és Bartók munkássága óta, hogy az ötfokú dallamaink keletkezésének ideje évezredekben mérhető. A szkíta tánc valósága arra figyelmeztet, hogy ezentúl még jobban oda kell figyelnünk a nem ötfokú dalaink, táncaink időponti eredőjére.

A SaCaR/us tánc felbukkanása Kodály szavait erősítik:

„... kétségtelennek kell tartanunk, hogy a magyar dal a nyelvvel egyidős.”

A számítógépes mérnök és neves muzsikus, Dr. Juhász Zoltán pár éve a magyar népzene-kutatás állóvizét kavarta fel legújabb tudományos munkájával. Számos nép 6000 népdalának vizsgálata után a „gép” is kinyilvánította, hogy a magyar népzeneben a zenei ősnyelvi formák mind megtalálhatók s így a Kárpát-medence az eurázsiai zene központja volt. Számos dallam innen áradt szerte a világ négy égtája felé. Mindezek ismeretében a Szkíta tánc /SaCaR/us megtalálását – a zenei ősnyelvünk időbeli mélységét tekintve – egy igen értékes és erős láncszemnek gondoljuk,

mely közelebb visz szkíta- hun- avar- magyar népdalaink keletkezésének pontosabb tér és időbeli meghatározásához.

BIBLIOGRÁFIA

Szabolcsi Bence: A magyar zene története. I. Bp., 1958.

Czuczor Gergely - Fogarasi János: A magyar nyelv szótára. Pest. 1864.

Strabón: Geógraphika. Bp., 1977. 544.

Mészáros Gyula: Kelet-Európa néptörténete . A vaskor népeitől a honfoglalásig. Bp., 1941. 57.-62.

IV. Lautenbuch des Octavianus S. Fugger. /1562/ National Bibliothek in Wien - Handschrift: 18821.

Jozef Zuth: Hanfbuch der Laute und Gitarre. Hildesheim. NewYork. 1972. 106.

Fugger-Zeitungen - Ungedruckte Briefe an das Haus Fugger aus den Kahren. 1568-1605. Wien. 1923. XVI.

Magyar Népzene Tára - MNT. Bp., 1952. III. Lakodalmas.

Magyar Néprajzi Lexikon. Bp., 1977. 615-617.

Szomjas - Schiffert György: A Finnugor zene vitája. Bp., 1976.

Juhász Zoltán: A zene ősnyelve. h.n. 2006.

Paksa Katalin: Magyar népzene-történet. Bp., 1999.

Középkori keleti lant másolata (Internet)